

Nei til EUs skriftserie

vett

Spesialutgave • Kr 60,-

EU-GUIDEN

VERDEN ER
STØRRE ENN EU

■ **Fem avgjørende tema:** Folkestyre | Solidaritet
Velferd og handel | Miljø og ressurser | Handlefrihet

■ **Slik styres EU** ■ **Test deg selv:** EU-quiz

neitileu.no

**Med
QUIZ**

QUIZ Hva vet du om Norge og EU?

Ett poeng for hvert korrekte svar!

1. Sverige og Danmark har reservert seg mot å innføre euro. Kan Norge gjøre det samme hvis vi blir medlem i EU?
2. Hvor stor andel av stemmene i EU-parlamentet ville Norge fått dersom vi ble innlemmet i unionen?
3. Kan EU-parlamentet fremme forslag til nye lover?
4. Hva står forkortelsen UMEU for?
5. Hva heter hovedstaden i EU?
6. Hvilke fire land utenfor EU er med i Schengen?
7. Hva er Frontex?
8. Kan EUs militære styrker brukes over hele verden?
9. Har små land fått økt formell innflytelse i EU de siste årene?
10. Går det an å handle med EU uten en EØS-avtale?
11. Hva betyr det at Norge har «vetorett» i EØS-avtalen?
12. Det norske folk har ved to folkeavstemninger sagt nei til EU-medlemskap. Husker du årstallene for folkeavstemningene?
13. Er Sveits medlem av EU?
14. Er Sveits med i EØS?
15. På hvilket grunnlag handler Sveits med EU?

Svarene finner du på siste side.

Mitt Nei til EU

Karianne Hagen Wendt, Stavanger:

– Den lave valgdeltagelsen viser hvor fremmed EU-parlamentet er for de fleste EU-borgere. At vedtak fattes uten en offentlig debatt eller dialog på tvers av landegrensene, bidrar ikke akkurat til å styrke folks vilje til å bruke sin stemme. EU har et alvorlig demokratisk problem i en tid hvor behovet for folkestyre kanskje er større enn noen gang tidligere.

Rigmor Tollan, Tolga:

– For meg er motstanden mot EU-medlemskap og mot EØS-avtalen to sider av samme sak. EUs fire friheter i det indre marked er problemet: fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Det er viktig med tett samarbeid med fagbevegelsen rundt underskriftskampanje for utmelding av EØS.

Demokratisk underskudd

EU flytter makten vekk fra folk. Hver dag foreslår EU ti nye lover om alt mellom himmel og jord, uten at befolkningen deltar. Ved hvert eneste valg til EU-parlamentet, har oppslutningen gått ned.

Ønsket om et levende demokrati var den viktigste grunnen til at folk i Norge stemte nei til EU-medlemskap i 1994. Siden den gang har EUs demokratiske problemer økt. Myndighet over stadig nye områder overføres fra nasjonalstatene til EU. Innbyggerne har liten oversikt over hva som skjer bak de lukkede dørene i Brussel.

Den europeiske unionen, EU, er grunnleggende udemokratisk. Lovgiverne er bare delvis folkevalgt. EUs beslutningsprosesser er omgitt av mye hemmelighetskremmeri. Stor geografisk og formell avstand til beslutningstakerne skaper avmakt. EU støper alt i samme form. De løsningene som passer flertallet i EU, skal passe alle steder. Det betyr at innbyggernes mulighet til å påvirke blir mindre og mindre.

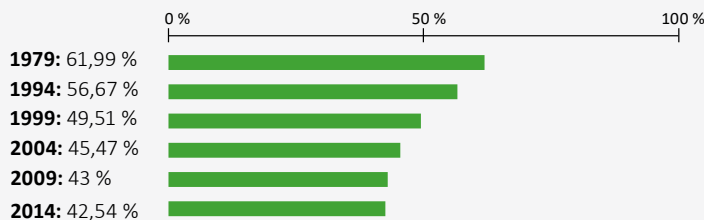
EU samler mer og mer makt i Brussel. Selv om både det franske og nederlandske folket forkastet forslaget til en EU-grunnlov, vedtok EU noen år senere en traktat med nesten akkurat de samme bestemmelsene. Med Lisboaatraktaten lages det felles EU-regler på enda flere områder, uavhengig av de store forskjellene i kultur, språk, klima, næringsgrunnlag og politisk tradisjon. Medlemslandene blir i stadig sterkere grad underlagt de overnasjonale unionsorganene. Slik flyttes makten lenger bort fra de som beslutningene angår, bort fra folk flest.

Hensynet til demokrati er et viktig argument mot norsk EU-medlemskap. Utenfor EU kan vi ha et folkestyre der folk deltar og politikerne står til ansvar for velgerne.

Ikke folkevalgt

I EU skal de fleste lovene vedtas av både ministerrådet og EU-parlamentet. Ministerrådet er ikke et folkevalgt organ, men består av en statsråd fra hvert medlemsland. Rådet står ikke ansvarlig overfor noe folkevalgt organ, verken i EU eller medlemsstatene.

Deltagelsen i valg til EU-parlamentet 1979-2014

(Kilde: EU-parlamentet, www.ukpolitical.info og European Voice.)

Det kan heller ikke stilles til ansvar eller kastes av velgerne i EU. Dette bryter med grunnleggende demokratiske prinsipper. Mange føler at avstanden til politikerne er så stor at det ikke nytter å engasjere seg. Det er en alvorlig utfordring for demokratiet. Hva vil resultatet da være av å flytte enda mer makt til EU?

Det er færre som stemmer ved valg til EU-parlamentet enn i nasjonale valg. Ved valget til EU-parlamentet sommeren 2014 stemte bare 42,54 prosent av de som kunne. Oppslutningen har aldri vært lavere. Det første valget ble holdt i 1979 med 62 prosent oppslutning. Ved hver traktatendring siden har EU-parlamentet fått noe mer makt. Og ved hvert eneste valg har deltagelsen gått nedover. Siden 1979 har parlamentsvalget mistet en tredjedel av oppslutningen. I et land som Slovakia var det i det siste valget bare 13 prosent som brukte stemmeretten. EU-parlamentet blir dermed et lite representativt organ.

EU-parlamentet kan ikke fremme lovforslag. Det er det bare EU-kommisjonen som kan gjøre, ifølge den alminnelige beslutningsprosedyren i Lisboa-traktaten. Parlamentet får heller ikke vedta lover alene, kommisjonens forslag må godkjennes også av ministrene i rådet.

Det meste av makten i EU er fordelt mellom de ikke-folkevalgte organene ministerrådet, EU-kommisjonen og EU-domstolen. De som ønsker at EU skal bli en stat, vil gi mer makt til parlamentet. Men makten som blir lagt til EU-parlamentet, blir hentet fra de enkelte medlemslandene, ikke fra EU-kommisjonen eller ministerrådet. Dermed innebærer økt makt til EU-parlamentet mer overnasjonalitet og union.

Slik styres EU

Det europeiske råd (EUs toppmøter)

- Bestemmer politisk hovedkurs.
- Tar initiativ til traktatendringer.
- Består av stats- og regjeringssjefene i medlemslandene, samt EU-kommisjonens president og Høyrepresentanten for utenrikssaker.
- Ledes av EU-presidenten, og møtes i Brussel.

Ministerrådet

- Lovgivende makt i EU sammen med parlamentet.
- Høyeste beslutningsorgan mellom toppmøtene.
- Her møtes fiskeriministrene for å diskutere fiskeripolitikk, justisministrene for å diskutere justispolitikk, osv.
- Fastsetter rammene for EU-budsjettet og andre vedtak som binder EUs medlemsland.

EU-parlamentet

- Eneste folkevalgte organ i EU.
- Kan ikke fremme lovforslag.
- Vedtar normalt lover sammen med Ministerrådet. Hvis parlamentet og rådet ikke blir enig, går saken videre til forliksbehandling (den alminnelige beslutningsprosedyren).
- Holder til både i Brussel og Strasbourg.

EU-kommisjonen

- Utøvende makt i EU (slik regjeringen er i Norge).
- EU-kommisjonen foreslår nye lover (direktiver og forordninger), og utarbeider budsjett og handlingsprogrammer.
- Passer på at medlemslandene setter EUs lover og vedtak ut i livet
- Består av representanter fra medlemslandene. Utpekes av Det europeiske råd, og godkjennes av parlamentet.
- Tilholdssted i Brussel.

Lengre til Brussel enn til Oslo

En av styrkene ved det norske demokratiet er medvirkning fra frivillige organisasjoner og aksjonsgrupper. Et levende demokrati utøves hver dag, ikke bare gjennom valg annethvert år. Enten du bor på Veitvet eller i Vågå er det vanskeligere å nå fram med

Den alminnelige prosedyren:

Slik skal de fleste lovene i EU vedtas ifølge Lisboa-traktaten

1A. Uttalelser fra Den økonomiske og sosiale komiteen (ESC) og Region-komiteen (COR)

5. Rådet godkjenner alle endringer fra EP

6. Rådet kan vedta loven slik den er endret

12. EP godkjenner den felles holdningen eller unnlater å kommentere den

13. Loven er ansett vedtatt

19. Rådet godkjenner endringene av den felles holdningen (i) med et kvalifisert flertall hvis Kommisjonen har gitt en positiv uttalelse (ii) enstemmig hvis Kommisjonen har gitt en negativ uttalelse

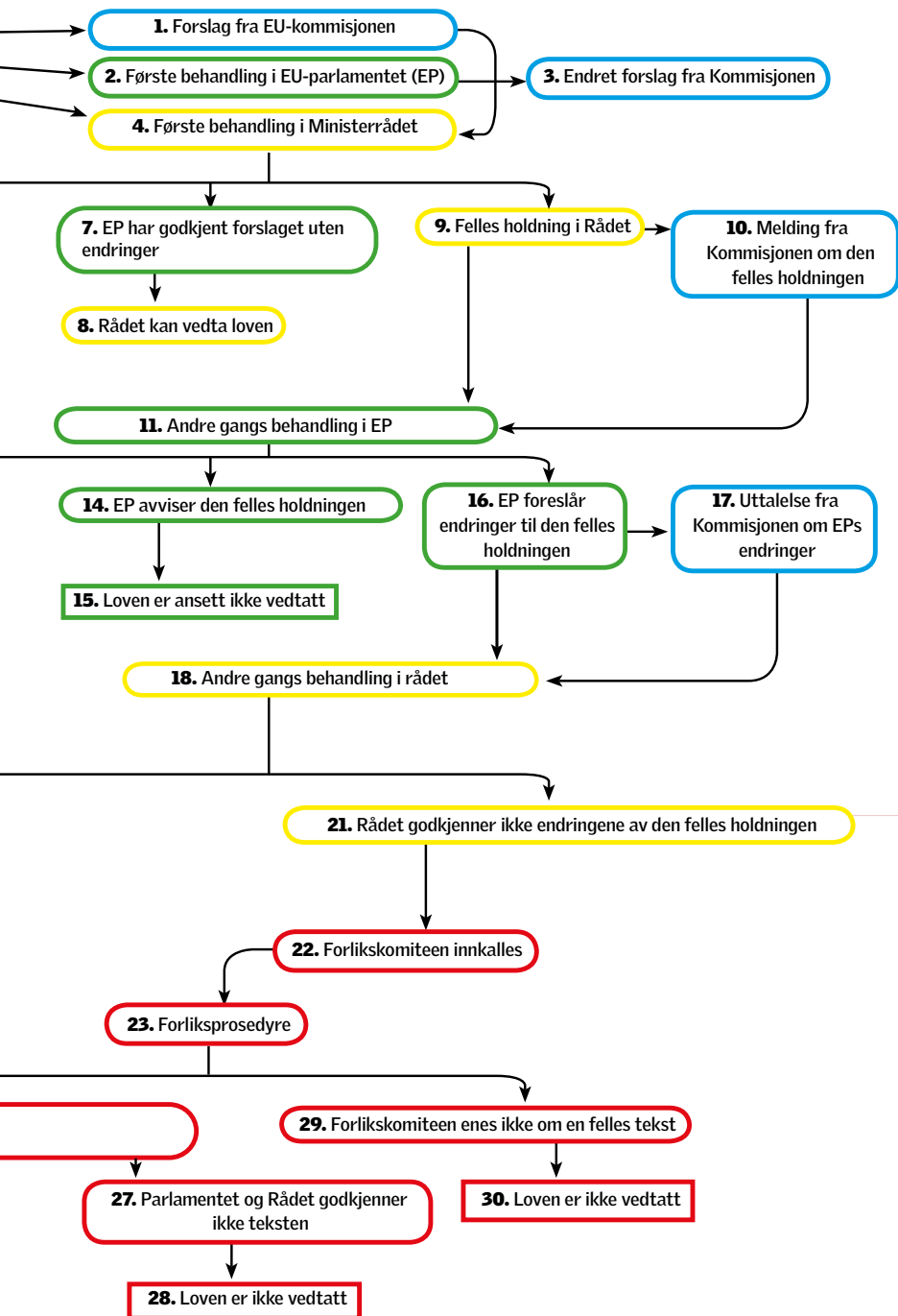
20. Loven er vedtatt som endret

24. Forlikskomiteen blir enig om en felles tekst

25. Parlamentet og Rådet vedtar loven i tråd med den omforente teksten

26. Loven er vedtatt

- EU-kommisjonen
- Ministerrådet
- EU-parlamentet
- Forliksprosedyre

budskapet ditt til EU-politikerne. Det er – bokstavelig talt – lengre til Brussel enn til Oslo. I tillegg kommer den språklige avstanden. For mange er det en barriere å skulle engasjere seg i den offentlige debatten på et annet språk.

Et av de viktigste midlene for å påvirke EU-politikken er lobbyvirksomhet. Anslagene varierer, og mye av påvirkningsarbeidet skjer i det skjulte, men det er trolig minst 30 000 aktive

Brexit: Storbritannia forlater EU

23. juni 2016 stemte et flertall på 52 prosent for at Storbritannia skal forlate EU. Det var prinsippet om folkestyre, at beslutninger om Storbritannia skal tas i Storbritannia, som var den viktigste grunnen for flertallet i folkeavstemningen.

Når Storbritannia forlater EU, er det 27 medlemsland igjen. Storbritannia er et av de største EU-landene, og utgjør 16 prosent av økonomien i EU. Det er en enorm omveltning for EU at Storbritannia melder seg ut.

Vi kan se for oss ulike retninger for EUs utvikling etter brexit: EU som Europas forente stater med enda tettere integrasjon er en mulighet. Et EU som faller fra hverandre land for land er en annen. Eller et EU som først og fremst konsentrerer videre integrasjon om skjerpede yttergrenser mot migranter og med militære ambisjoner.

Storbritannia er det største norske eksportmarkedet for varer, og utgjorde i 2015 en fjerdedel av vår eksport til EU. Den britiske regjeringen vil gå ut av EUs indre marked, og et medlemskap i EØS er da sannsynligvis uaktuelt. Hvis Storbritannia knytter seg til frihandelsforbundet EFTA sammen med Norge, Sveits, Island og Liechtenstein, vil det være en forutsigbar ramme for handelen mellom Norge og Storbritannia med frihandel på sjømat men ikke landbruksvarer. Brexit er nok et argument for at Norge er bedre tjent med en fornyet handelsavtale med EU enn den 25 år gamle EØS-avtalen.

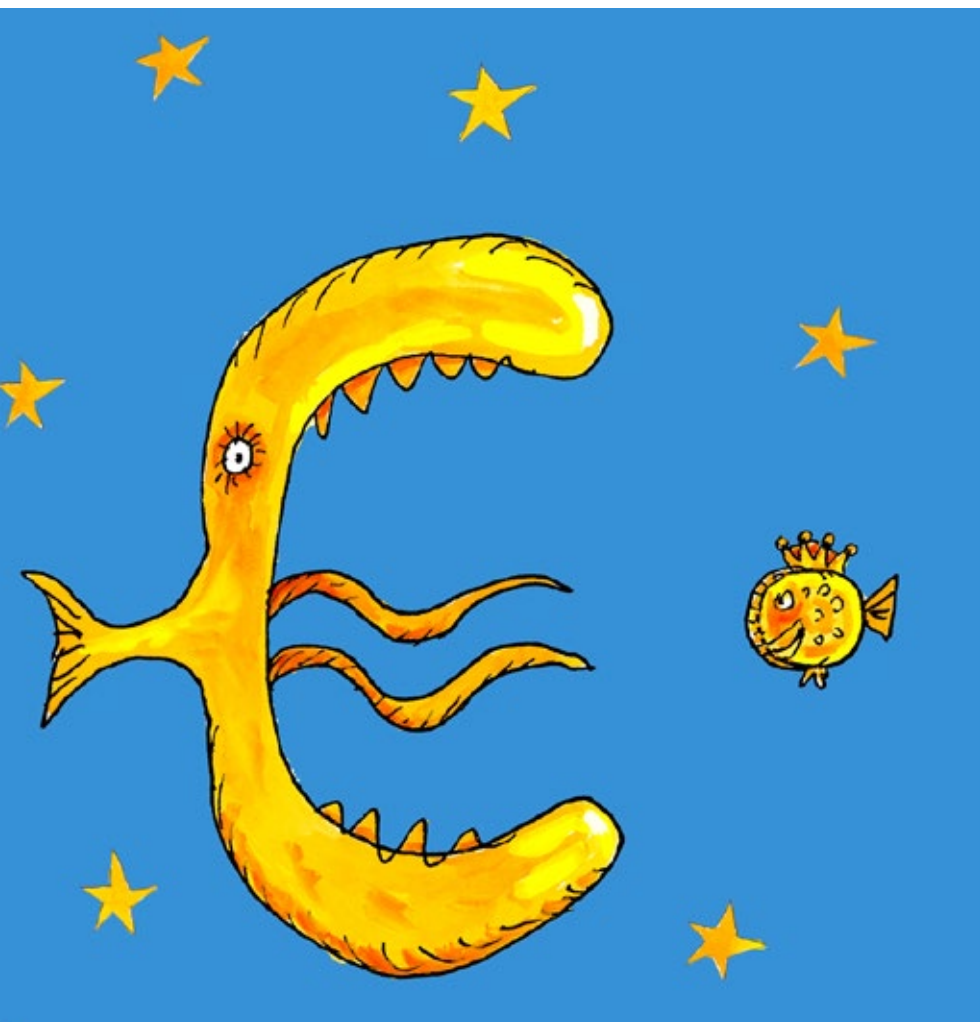

lobbyister i Brussel. EU har laget et register for lobbyistene, men det er valgfritt å registrere seg.

De fleste grasrotbevegelser har ikke råd til heltidsansatte lobbyister, viser tall fra LobbyFacts.eu. Det er de store bedriftene som lønner de fleste lobbyfolkene. Forbrukerorganisasjoner og andre folkelige bevegelser er ikke i nærheten av å ha slike økonomiske ressurser. Dermed er det også storindustriens interesser som ofte vinner fram i ny EU-lovgivning.

«Fra takster for mobiltelefon til nasjonale interesser, disse skyggenes agitatorer anslås å påvirke 75 prosent av EUs lovgivning.»

Britiske The Guardian om lobbyistenes innflytelse i EU-systemet
(The Guardian 8. mai 2014)

Unionen overtar mer og mer

Hvis Norge blir medlem av EU, aksepterer vi at EUs lover går foran Grunnloven og alle andre norske lover, uten reservasjonsretten som tross alt ligger i EØS-avtalen. Stortinget vil bli bundet av de vedtak som EU gjør, og vi kan ikke selv vedta lover som strider mot lovene i EU. Stadig mer makt flyttes fra de nasjonale, folkevalgte parlamentene til ministerrådet, EU-kommisjonen og EU-parlamentet. Flertallsavgjørelser brukes enda oftere, slik at bare noen få beslutninger krever enstemmighet. Det betyr at de enkelte landene ikke kan legge ned veto mot beslutninger de er imot.

Lisboatraktaten og EU-grunnloven

EUs foreløpig siste traktat heter Lisboa-traktaten, oppkalt etter byen der den ble underskrevet. Traktaten trådte i kraft 1. desember 2009. Den er et lærestykke i EUs mangel på folkelig forankring.

96 prosent kopi

Bestemmelsene er nesten identisk med EU-grunnloven (forfatningstraktaten), som ble forkastet i folkeavstemninger både i Frankrike og Nederland våren 2005. Symboler som EU-flagg og hymne nevnes ikke i traktaten, men eksisterer like fullt. Ordet «utenriksminister» er tatt ut, men funksjonen finnes fortsatt og fylles av EU-kommisjonens visekommissær. Den britiske tenketanken Open Europe har påvist at 96 prosent av bestemmelsene i Lisboaatraktaten er de samme som i forslaget til EU-grunnlov.

Lisboatraktaten har endret EUs to hovedtraktater: Traktaten om Den europeiske unionen (Maastrichttraktaten) og Traktaten om Den europeiske unions funksjonsmåte (Romatraktaten). Bestemmelsene er like juridisk forpliktende som i EU-grunnloven, men systematisert på en annen måte. For første gang traktatfestes EU-domstolens prinsipp om at EU-retten står over alle nasjonale lover, også Grunnloven.

Svaret EU ikke likte

Irland var det eneste landet som holdt folkeavstemning om Lisboaatraktaten. 12. juni 2008 stemte et flertall av irene «nei» (53,4 prosent). Det var et svar EU og den irske regjeringen ikke likte. Dermed ble det nok en avstemning, slik det ofte blir i EU-land når befolkningen sier «nei» til mer union. Avstemningen 2. oktober 2009 ga flertall for (67,1 prosent). Ja-siden hadde ti ganger så mye penger å rutte med som nei-siden, ifølge den irske utgaven av The Sunday Times.

EU har i løpet av få år overtatt funksjoner som vi vanligvis har oppfattet som suverene rettigheter for nasjonalstatene, slik som valuta, politisaker og forsvarspolitik.

- Gjennom Maastrichttraktaten i 1992 tok EU skrittet mot full økonomisk integrasjon ved å vedta en felles valuta – det som ble dagens euro.

- Gjennom Amsterdamtraktaten i 1997 tok EU beslutninger om felles politikk på interne sikkerhetsanliggender og politisaker, og åpnet for flere flertallsvedtak og Europol som en egen politistyrke.

- Nicetraktaten, vedtatt i 2000, traktatfestet EU-hæren og slo fast at EU kan operere militært uten godkjenning eller medvirkning fra NATO.

- Lisboatraktaten, som trådte i kraft i 2009, flyttet ifølge den svenske Riksdagens utredningstjeneste mer makt til EU på omtrent hundre områder, blant annet innenfor offentlige tjenester, energipolitikken, transport, strafferetten og militæret.

Mindre makt til små land

Det er liten tvil om at et EU-medlemskap ville påvirke Norge. Men Norge ville som medlem i svært liten grad kunne påvirke EU. Små medlemsland med befolkningsstørrelse omtrent som Norge har fått mindre innflytelse enn før med Lisboatraktatens stemmeregler. Vår stemmeandel i ministerrådet ville være ca 1 prosent og i EU-parlamentet 1,5 prosent. Med representasjonsreglene i Lisboatraktaten, basert på folketall, har de største landene fått økte stemmeandeler i ministerrådet. Tyskland doblet for eksempel sin stemmeandel, mens Sverige fikk nesten halvert sin innflytelse.

«Nå må vi må bestemme oss for om vi har demokrati i Europa eller ikke.»

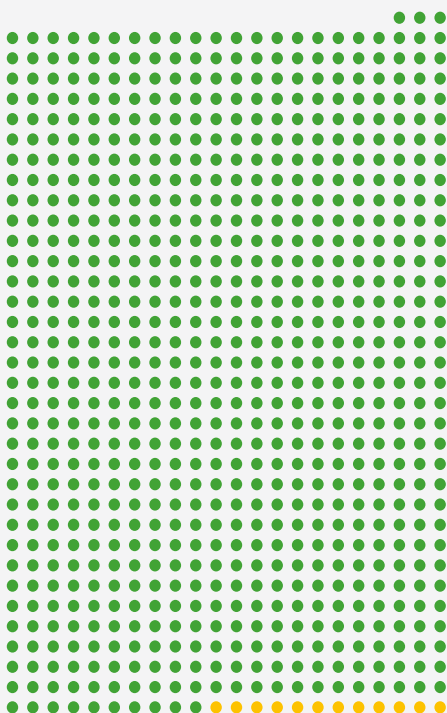
Asimina Michailidou, forsker ved Arena senter for europaforskning
Om EUs reaksjoner mot Hellas etter valget av en regjering som vil utfordre påleggene EU har gitt landet.

(Klassekampen 7. februar 2015)

1 prosent innflytelse

Norges stemmeandel ved et EU-medlemskap ville være omtrent 1 prosent.

Ministerrådet er EUs høyeste beslutningsorgan mellom toppmøtene, og har den lovgivende makten i EU sammen med EU-parlamentet. Norges stemmeandel ville være ca. 1 prosent. EU-parlamentet er det eneste direktevalgte organet i EU. Som EU-medlem ville Norge trolig få 12 av 751 representanter i EU-parlamentet, altså bare 1,6 prosent.

- Norske representanter i EU-parlamentet – hvis vi skulle bli medlem i EU
- Andre representanter i EU-parlamentet

EØS-avtalens rammer

Norges mest omfattende avtale med EU er EØS-avtalen, men den er mindre inngripende enn et EU-medlemskap.

Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) ble framforhandlet mellom EFTA- og EU-landene, og trådte i kraft 1. januar 1994. EFTA-landet Sveits vedtok gjennom folkeavstemning å si nei til EØS. I Norge ble avtalen godkjent av Stortinget uten folkeavstemning. Sverige, Finland og Østerrike ble medlem av EU fra 1. januar 1995. Siden har EFTA-delen i EØS bestått av Norge, Island og Liechtenstein.

EØS bygger på de samme markedsprinsippene som EU: Den frie flyten av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. EØS omfatter EUs regelverk for det indre markedet, herunder konkurransepolitikken og reglene for offentlig støtte til næringer og distrikter. EØS legger EUs regler til grunn på alle områder som omfattes av avtalen.

Svekker handlefriheten

Avtalen bidrar til å svekke vår økonomiske og politiske handlefrihet samt råderetten over viktige naturressurser. På den andre siden gir EØS lavere toll for enkelte fiskeprodukter, representasjon i EUs ekspertkomiteer og deltagelse i utdannings- og forskningsprogrammer.

Ikke avhengig av EØS

«Vi finner at de største eksportørene til EU i mindre grad er avhengige av EØS-avtalens vilkår, sammenlignet med et eventuelt innhold i en moderne bilateral handelsavtale.»

Menon Business Economics

Rapporten Norge og EØS: Handelsmønstre og rammer for samhandel i EØS-avtalen, Menon-publikasjon nr 17/2013

Etter hvert som avtalen virker over tid, blir konsekvensene stadig tydeligere. EØS betyr mer utrygg mat, mer byråkrati, sosial dumping, en mindre selvstendig energi- og miljøpolitikk og mindre lokal handlefrihet. En del av disse virkningene kunne vi avdempe gjennom aktiv bruk av vetoetten i avtalen. Men mange av problemene er knyttet til selve grunnprinsippene i EØS, samt overvåkingsorganet ESA og EFTA-domstolen sin praktisering.

Bedre enn EU-medlemskap

EØS er likevel langt fra så omfattende som et EU-medlemskap. Avtalen omfatter ikke EUs handelspolitikk overfor ikke-medlemsland, landbrukspolitikken, fiskeriforvaltningen, pengeunionen med fellesvalutaen euro, samordningen av skatter og avgifter, utenriks- og sikkerhetspolitikk og heller ikke EUs unionsborgerskap. EØS-avtalen kan dessuten sies opp med ett års varsel, og vi har mulighet til å legge ned veto mot nye direktiver som blir vedtatt i EU. Denne muligheten har ikke EU-landene.

Før EØS-avtalen ble inngått, hadde Norge en frihandelsavtale med EU. Frihandelsavtalen sikret oss tollfri adgang til EUs indre marked for alle industrivarer. Dersom Norge sier opp EØS-avtalen, vil denne avtalen igjen bli gjort gjeldende. Nei til EU ønsker å erstatte EØS-avtalen med en fornyet handelsavtale.

EU stenger de fattige ute

**Det produseres fortsatt nok mat i verden til å
brødfø alle. Likevel sulter én milliard mennesker.**

EUs handelsavtaler med fattige land i Afrika, Karibia og Stillehavet viderefører et gammelt handelsmønster fra kolonitiden. Economic Partnership Agreement (EPA) heter de omstridte avtalene som EU har presset fram. Mange tidligere koloniland har motvillig inngått frihandelsavtalene som åpner opp økonomiene deres for varer, tjenester og investeringer fra EU. Som motytelse får landene markedsadgang til EUs marked. Det er et «økonomisk partnerskap» mellom svært ulike parter.

EPA-avtalene endrer handelen mellom EU og de fattige landene dramatisk. Tidligere handelsavtaler ga landene ensidig markedsadgang til EU. EPA er såkalt symmetriske avtaler med markedsåpning begge veier. EU krever også at nye økonomiske områder konkurranseutsettes og åpnes for bedrifter fra EU. Det gjelder også tradisjonelt innenrikspolitiske sektorer. Eventuelle unntak vil bare bli midlertidige. Dermed omfatter EPA også finansielle tjenester, investeringer, offentlige tjenester,

ressurstilgang, konkurransepolitikk med mer. Uavhengige studier viser at liberaliseringen i Afrika medfører økt arbeidsledighet, økende konsentrasjon i landbruksproduksjonen, avindustrialisering på nesten alle sektorer og i alle regioner. Videre vil handelsbalansen med EU bli dramatisk forverret jo sterkere liberalisering som finner sted.

EUs eksport til landene i Afrika, Karibia og Stillehavet øker som en følge av EPA. Innenlandsk industri i de fattige landene står i fare for å bli utkonkurrert og arbeidsledigheten vil øke. Statskassene taper tollinntekter når import fra EU ikke skattlegges. Toll er i disse landene en langt viktigere inntektskilde enn her i Europa. Negativ handelsbalanse overfor EU bygger opp mer gjeld i disse landene.

Fattigdom og bistand

Vi lever i en verden der én milliard mennesker går sultne til sengs, selv om det i dag fortsatt produseres nok mat til å brødfø alle. De som lider av sult bor særlig i Asia, Stillehavslandene og sør for Sahara. Ifølge bistandsorganisasjonen Oxfam eier den rikeste prosenten av verdens befolkning over halvparten av verdens verdier. Den fattigste halvdelen av befolkningen har kun én prosent av verdiene – på deling. Samtidig er det fullt mulig å endre på denne nøden, hvis det er politisk vilje. Rent vann til alle i verden er anslått å koste 30 milliarder kroner. Utdanning til alle barn omlag 60 milliarder.

EU gir under en halv prosent av bruttonasjonalinntekten i bistand. Den norske bistanden er litt over én prosent, som gjør Norge til den største bistandsgiveren i forhold til størrelsen på økonomien. I 2016 var den norske offentlige bistanden på 36,5 milliarder kroner.

Omtrent en fjerdedel av norsk bistand kanaliseres via FN. Det gjør Norge til en av FNs viktigste bidragsytere. Norge bidrar med nesten to milliarder kroner til FNs utviklingsprogram (UNDP), og store millionbeløp til FNs avdelinger som Barnefondet (UNICEF), Høykommissæren for flyktninger (UNHCR), Verdens helseorganisasjon (WHO) og Matvareprogrammet (WFP). Dette er de aller viktigste, globale organene for bistand og utvikling.

Dobbel standard

I Verdens Handelsorganisasjon (WTO) er EU en pådriver for at verdens fattige land skal tillate multinasjonale selskaper å etablere seg. Det betyr i praksis at u-landene hindres i å bygge opp egne velferdssamfunn og egen produksjon. EU er ikke noen motvekt til USAs råkjør i internasjonal handelspolitikk, mer en likesinnet konkurrent.

Et av hovedmålene med EUs indre marked er å skape en handelsblokk som kan konkurrere med USA og Japan. EU har som erklært målsetning å bli verdens mest konkurransedyktige økonomi. Dette gjør EU ved å reise ytre tollmurer mot land utenfor EU, og fjerne handelshindringer mellom medlemslandene. Det indre markedet skaper mer handel mellom medlemslandene, på bekostning av handel med land utenfor tollmuren. Dette rammer utviklingslandene.

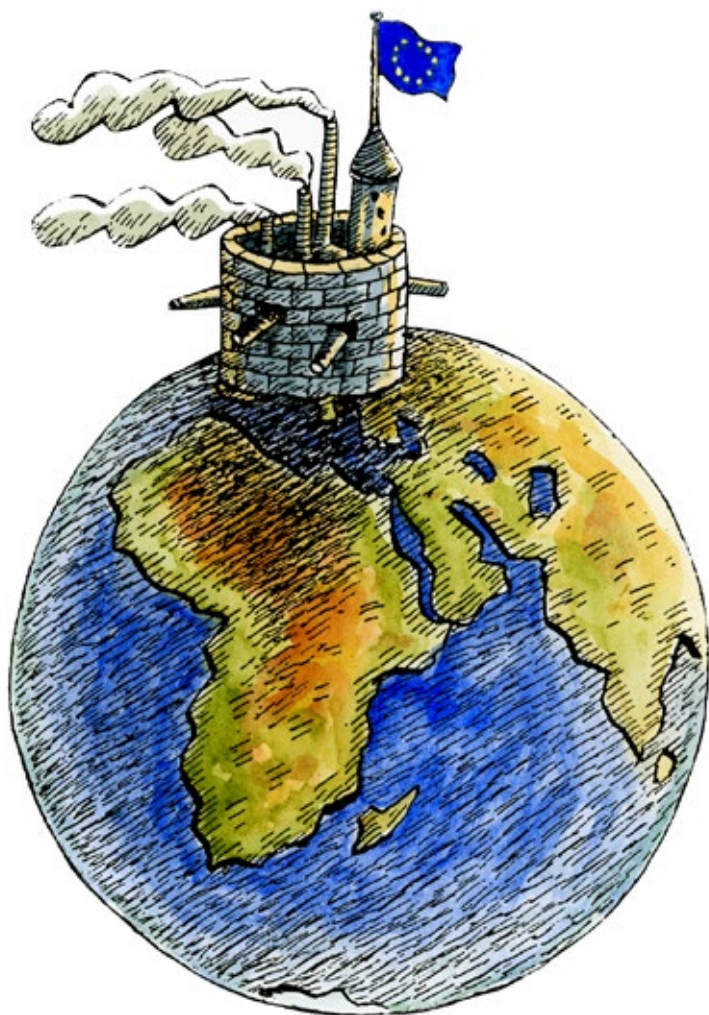
Innenfor WTO-regimet kreves det fjerning av tollmurer, kvoter og andre handelshindringer. Mens de rike og mektige – spesielt EU og USA – presser de andre landene til å etterleve WTO-reglene, unngår de selv å praktisere regelverket. Det finnes eksempler på at EU har over 600 prosent toll på en bestemt meierivare. Både USA og EU bruker store subsidier på å dumpe landbruksvarer i den fattige del av verden. Sukker, kjøtt og melkeprodukter dumpes til så lave priser at u-landsbøndene utkonkurreres.

Anerkjente Oxfam er bare en av flere internasjonale solidaritetsorganisasjoner som er kritiske til EUs handelspolitikk. En av rapportene deres har den talende tittelen «Avsløringen av EUs hykleri: Derfor skader EUs handelspolitikk de fattige landene».

Fremmed farvann

EU har inngått fiskeriavtaler med en rekke afrikanske land. Det er stor overkapasitet i EU-landenes fiskeflåter, og EU presser derfor på for å få tilgang til nye havområder. Avtalene har møtt sterk kritikk fra fiskerorganisasjoner i disse landene, som hevder at den utenlandske flåten ødelegger ressursene deres. Utenfor Vest-Afrika er den utenlandske fiskeflåten seksdoblet siden 1960-tallet. EU har flere ganger brukt bistand som pressmiddel for å slippe til i fremmed farvann, blant annet adgang til fiskekvoter utenfor Marokko, Mauretania og Namibia.

Fiskeriavtalen mellom EU og Marokko er spesielt omdiskutert

fordi den griper inn i et nasjonalt stridstema: Spørsmålet om Vest-Saharas selvstendighet. I EU har særlig Sverige engasjert seg mot avtalen, men til liten nytte. Tidligere lovnader fra EU-kommisjonen om at havner og havområder utenfor det okkuperte Vest-Sahara ikke skulle omfattes av avtalen med Marokko, er ikke blitt holdt. I desember 2016 avsa EU-domstolen imidlertid en dom som sier at Vest-Sahara ikke er del av avtalen mellom EU og Marokko. Norge anerkjenner ikke okkupasjonen av Vest-Sahara,

Festning Europa

EU legger bånd på medlemslandenes flyktning- og asylpolitikk gjennom Schengen-systemet.

Schengen fjerner de indre landegrensene, samtidig som de ytre grensene forsterkes. Når en flyktning eller asylsøker kommer til EU, får han eller hun bare én sjanse. Det skal være det første landet en flyktning kommer til som behandler asylsøknaden. Dersom søkeren får avslag i dette landet, vil han eller hun bli stengt ute fra hele EU. I stedet for at vedkommende kan henvende seg til et annet EU-land, har dette ene landet handlet på vegne av hele unionen.

EU har en særlig streng grensekontroll ved de ytre grensene mot Russland, Hviterussland og Ukraina i øst, og Afrika i sør. I havområdene mellom Spania og Marokko har EU et omfattende overvåkingssystem. EU har etablert en grensevaktstyrke som kan gripe inn hvor som helst langs Schengens yttergrenser. Et medlemsland kan bli pålagt å motta hjelp fra EU-styrken.

EUs myndighet for grensekontroll, Frontex, er blitt kritisert av humanitære organisasjoner for å hindre flyktninger fra å kreve vern eller asyl. Når Frontex hindrer flyktninger fra å komme til havn i EU, bryter EU med forpliktelsene i Flyktningkonvensjonen av 1951 som gir mennesker på flukt rett til å fremsette sine krav og ikke bli returnert til fare. Italienske grensepatruljer i Middelhavet stopper båter med flyktninger fra Afrika før de når Europa. EU har inngått en avtale med Tyrkia som skal hindre at flyktninger og andre migranter kommer til Europa, og ønsker også å inngå en lignende avtale med Libya. Mange syriske flyktninger er i Tyrkia og har uholdbare livsvilkår. Amnesty beskriver avtalen mellom EU og Tyrkia som en «oppskrift på fortvilelse».

Den europeiske antirasistiske organisasjonen UNITED, som arbeider for flyktningers rettigheter, har dokumentert at mer enn 33 300 mennesker har dødd under forsøk på å komme inn i EU; de har druknet i havet, blitt kvalt i containere eller begått selvmord i et flyktningsenter.

Personvern?

EU har også etablert et enormt dataregister med navnet SIS (Schengen Information System). En undersøkelse viser at rundt 90 prosent av personene som er lagt inn i registeret er såkalte uønskede utlendinger.

SIS benyttes i forbindelse med kontroll av EUs ytre grenser, men også for etterlysning av personer som ønskes anholdt, vitner og savnede personer, samt gjenstander, identitetspapirer og verdisaker som er stjålet. Dessuten inneholder SIS informasjon om personer som myndighetene ønsker å overvåke. I tillegg benyttes Eurodac (Det europeiske fingeravtrykkregisteret) for å hindre at en flyktning søker om asyl i mer enn ett land, samt Det europeiske visumregisteret (VIS).

Databasene er et hjelpemiddel for politimyndighetene, men har også blitt kritisert for å ikke ivareta personvernshensyn. SIS-systemet har fått hard medfart av en rekke personverninstanser i Europa, som advarer mot misbruk av opplysninger. Organisasjonen Statewatch beskriver systemet som «et steg i oppbyggingen av et europeisk overvåkingssamfunn».

Kriminalitet

Norge er assosiert medlem av Schengen (i likhet med Island og Sveits). Schengen er en del av EU-samarbeidet, men England og Irland er unntatt. Bulgaria, Kroatia, Kypros og Romania omfattes foreløpig heller ikke.

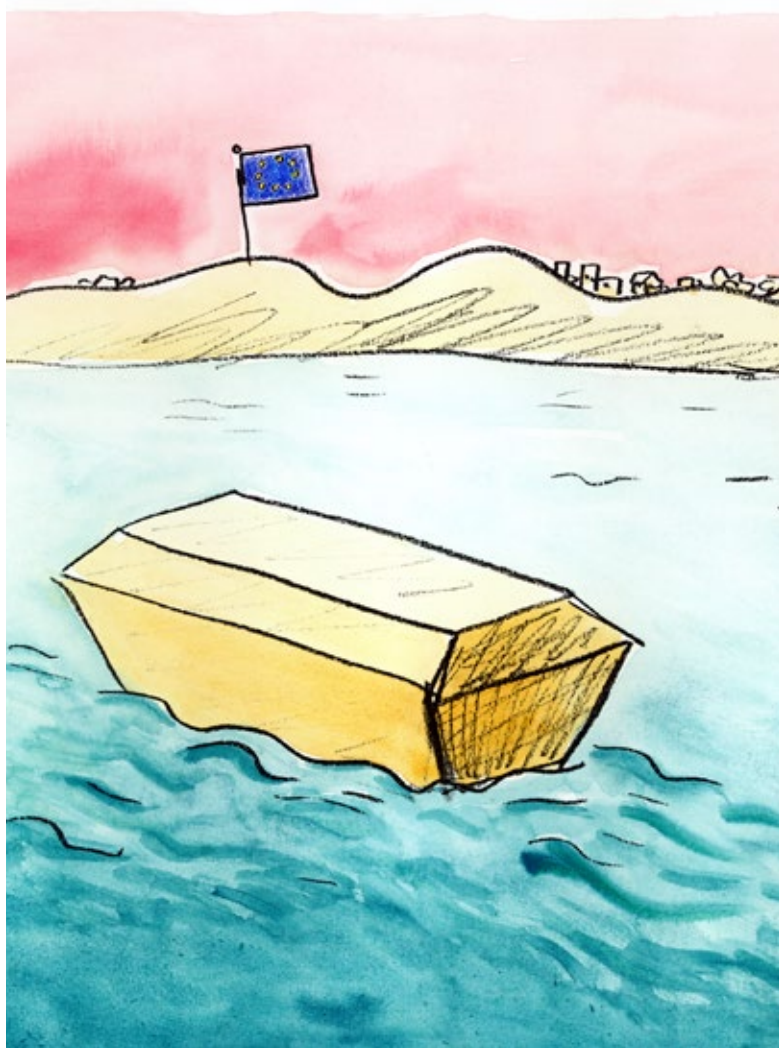
Et sterkt voksende problem med Schengen-avtalen, er at den har vanskeliggjort kampen mot organiserte kriminelle bander, særlig fra Øst-Europa. Mens det blir stadig vanskeligere for reelle flyktninger og asylsøkere å finne nødhavn i Europa, gir de åpne grensene innen Schengen-systemet nærmest fritt leide for organiserte kriminelle som opererer over landegrensene.

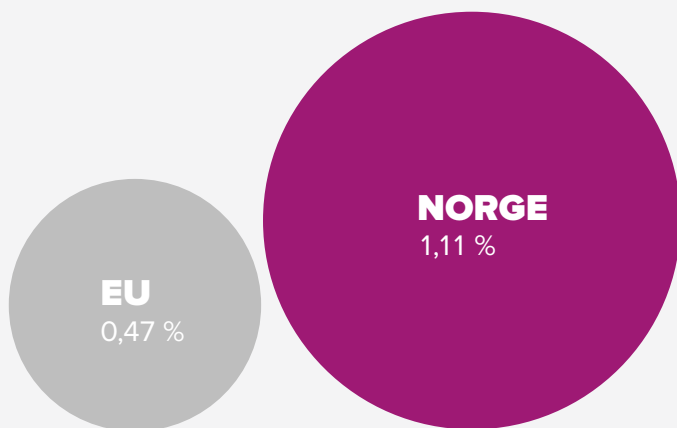
og fraråder norsk næringsliv å drive aktivitet i området.

Som et land utenfor EU, og med vår ekspertise som fiskerinasjon, kan Norge være en viktig alliansepartner for land som opplever press fra EU mot sine fiskeriressurser.

Solidarisk alternativ

Utjevning handler ikke bare om at færre mennesker skal gå sultne til sengs, eller at flere mennesker skal ha tilgang til grunnleggende

Norge gir mer enn dobbelt så mye bistand

EU med sine 28 medlemsland (27 når Storbritannia er utmeldt) står for en stor del av verdens bistand målt i kroner og øre, men det er en svært liten andel av EUs økonomi som går til dette formålet. Dersom man skal måle solidaritet ut fra bistand, må man benytte landenes andel av brutto nasjonalinntekt (BNI) som målestokk for å få et riktig bilde. Altså hvor stor del av verdiskapningen som brukes på bistand. Da ser vi at Norge er mer solidarisk enn EU. Vi gir 1,11 prosent prosent av BNI i bistand (2016-tall) til verdens fattigste, mens EU gir 0,47 prosent (2015).

offentlige tjenester. Utjevning handler grunnleggende om at verdiene i et samfunn bygger på likhet, og at samfunnet har virkemidler som kan ivareta de svakeste aktørene i samfunnet. Dette gjelder på alle nivåer: lokalt, nasjonalt og globalt.

EU har lovet utvikling og fattigdomsreduksjon som resultat av de økonomiske partnerskapsavtalene (EPA). Avtalene og selve forhandlingsprosessene tilsier derimot at det verken blir bedre fordeling av makt og innflytelse, eller av velstand og velferd.

Greier ikke å redusere fattigdommen

I 2010 laget EU en tiårsplan for økonomien frem til 2020. I 2017 erkjente EU-kommisjonen at ingen av målene i strategien for Europa år 2020 om å redusere fattigdommen eller arbeidsløsheten vil bli nådd.

Dermed blir det vanskelig å oppnå mål om fattigdomsreduksjon og utvikling.

Utenfor EU er det mulig for Norge å føre en handelspolitikk som bygger på andre prinsipper enn EUs, og som også kommer de fattigste u-landene til gode. Norge har troverdighet i store deler av den tredje verden, blant annet på grunn av norsk bistandspolitikk og fordi Norge ikke har fortid som kolonimakt. Derfor har vi også kunnet være en brobygger mellom de økonomiske stormaktene og u-landene. Denne rollen kan vi ikke spille dersom vi blir med i EU. Da vil vi bli bundet av EUs felles utenrikspolitikk og pålagt om at EU-landene skal tale med én stemme internasjonalt. Som et selvstendig land utenfor EU, kan Norge bidra til å snu internasjonale forhandlinger i en mer solidarisk retning enn det EU og USA legger opp til.

«Jeg er glad for at Norge ikke er medlem av EU. Så er i hvert fall ikke Norge en del av EUs agenda om å tappe Afrika for ressurser.»

Yash Tandon, ugandisk professor i økonomi og tidligere leder for South Center

(Nei til EUs skriftserie VETT nr 1 2014)

MITT NEI TIL EU

Andreas Hadsel Opsvik, Bergen:

Eg tykkjer euroens verditap visar det nei-folket har sagt heile vegen, at ei samla mynteining for så mange ulike økonomiar ikkje er ein god ting. Dette, samt at gjeldskrisa fører til at EU no vil auke sin overnasjonalitet ved å innføre sentral kontroll av statsbudsjett – før dei godkjennast i eigne land – trur eg kan føre til dei første, verkelege EU-utmeldingsprosessane. Det er fleire land som ikkje er så glad i EU.

Jennie Nicola Johnsen, Jomfruland:

Det skal være kort vei til makten. Jo mer byråkrati, desto vanskeligere er det å ivareta et funksjonelt demokrati. De demokratiske konsekvensene ved å frasi oss nasjonal suverenitet er ganske voldsomme. Ingen pengesum eller særinteresse burde være argument nok for å bli en del av unionen. Norge må bevare sin frihet, sitt levende lokaldemokrati, sin frie stemme i verden, og ikke bli en nikkedukke i Europa.

Mer enn en mynt

Utenfor EU styrer vi selv den økonomiske politikken. Krona er ikke bare en mynt, den er også makt.

Arbeidsløsheten i eurolandene er dobbelt så høy som i Norge. Millioner av mennesker har gått uten arbeid i lang tid, og særlig mange ungdommer er arbeidsløse. Ledigheten i eurolandene er 9,5 prosent (gjennomsnitt), mens den i Norge er 4,2 prosent (januar 2017). I mange EU-land er arbeidsløsheten enda høyere, i Spania nærmere 20 prosent og i Hellas 23 prosent. De sosiale omkostningene er enorme. Liv og helse er truet for mange mennesker. Røde Kors har kalt situasjonen den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig.

Det er ikke bare når det gjelder arbeidsløshet at Norge kommer bedre ut enn EU-landene. Norge har gjennom flere år toppet rangeringen i Human Development Report fra FNs utviklingsprogram (UNDP), og er utpekt som det landet i verden med de beste levekårene. Undersøkelsen legger vekt på forhold som jevn fordeling, likestilling og høy sysselsetting og utdanningsnivå. Sveits, som er utenfor både EU og EØS, er på andreplass.

Euroen et eksperiment

EU's pengeunion (ØMU) legger begrensninger på landenes budsjettpolitikk. Medlemslandene forplikter seg blant annet til ikke

å ha budsjettunderskudd som overstiger tre prosent av BNP (den såkalte vekst- og stabilitetspakten). Rentenivået bestemmes ikke nasjonalt, men av Den europeiske sentralbanken (ESB) i Frankfurt, som er uavhengig av politiske styringssignaler. Sentralbanken setter målet om lav prisstigning foran mål om høy sysselsetting.

Pengeunionen øker de økonomiske spenningene mellom landene som inngår i unionen. Ikke alle land er tjent med samme pengepolitikk til enhver tid. Uansett om et land har høy- eller lavkonjunktur så settes det én rente i EUs pengeunion, og den bestemmes ut fra hele området's gjennomsnitt. Forholdet kan sammenlignes med å plassere bolighus fra Athen til Kiruna, men bare én termostatt, og den står i Frankfurt. Da blir det gjerne for kaldt i husene i Kiruna og for varmt i Athen. Kun i Frankfurt har man en behagelig temperatur.

19 av EUs medlemsland bruker euro som felles betalingsmiddel. Med en felles mynt kan landene ikke lenger bruke valutapolitikken som et virkemiddel for å regulere trykket i økonomien. Når eurolandene i tillegg har gitt fra seg muligheten til å regulere rentenivået, har de få virkemidler igjen for å håndtere krisesituasjoner.

EU-medlemskap betyr euro

Norsk økonomi er på viktige områder annerledes enn i de fleste EU-landene. Mens Norge selger olje og gass, er EU en stor importør. Det samme gjelder for handelen med fisk. Norge har overskudd i statsfinansene og nettoformue. EU har underskudd og gjeld. Derfor er det ofte fornuftig å føre en annen økonomisk politikk i Norge, men det vil ikke ØMU-reglene gi rom for.

«For meg fremstår etter hvert at Norge vil inngå i euro-samarbeidet ved EU-medlemskap som et viktigere og viktigere argument.»

Erna Solberg, Høyre-leder

(Til Europabevegelsens landsmøte mars 2005)

Flere av Norges naboland og handelspartnere tok forbehold mot euroen da den ble innført. Danmark, Sverige og Storbritannia står utenfor denne delen av EU. Lisboatraktaten fastslår at euroen er felles mynt for alle EU-landene som fyller de økonomiske vilkårene. Blir Norge EU-medlem, sier vi ja til hele EU – inkludert pengeunionen og euro.

Eurokrisen har bitt seg fast

EU er hardt rammet av nedgangstider og gjeldskrise. Den økonomiske krisen i EU har ført til voldsomme kutt i offentlige velferdsgoder som sykepenger, ledighetstrygd osv. EUs ensidige krav om kutt og nedskjæringer har gjort det umulig for land som Hellas å reise seg økonomisk. Nedskjæringskravene har ikke løst gjeldsproblemene, og politikken har forsterket massearbeidsløsheten. Over halvparten av greske ungdommer som ønsker jobb er uten arbeid. Mange økonomer mener Hellas hadde klart seg bedre uten euroen og med egen valuta.

Hensynet til euroen ser ut til å komme foran menneskene. Pengeunionen vil bare bestå hvis de nasjonale arbeidsmarkedene blir mer «fleksible»: Det skal bli lettere å si opp ansatte,

«Men arkitektene bak euroen, fanget i prosjektets tiltrekning og romantikk, valgte å ignorere de hverdagslige problemene en felles valuta forutsigbart ville møte – å ignorere advarsler, som kom helt fra begynnelsen av, om at Europa manglet de institusjonene som trengs for å gjøre en felles valuta gjennomførbar. I stedet henga de seg til ønsketenkning, og opptrådte som om det edle ved deres oppdrag overgikk slike bekymringer.»

**Paul Krugman, økonomiprofessor og mottager av
Sveriges Riksbanks økonomipris**
(New York Times 12. januar 2011)

mobiliteten økes og dagpengene reduseres. Nasjonale regelverk som hindrer konkurransen, må vekk. Det fører naturligvis til økt konkurranse også mellom arbeidstakerne. Resultatet er mer sosial dumping, altså uholdbare lønns- og arbeidsvilkår.

Utviklingen på arbeidsmarkedet i EU rammer både menn og kvinner. Mange forhold bidrar til at kvinner rammes oftere og med mer varige virkninger. Massearbeidsløsheten har preget EU-landene så lenge at mange kvinner gir opp håpet om å få seg en jobb. Den skjulte arbeidsløsheten er derfor spesielt stor blant kvinner i EU. I de fleste EU-land er langt færre kvinner yrkesaktive enn i Norge. Mange kvinner jobber i lavtlønnsyrker, og mange jobber

deltid med usikre og uklare arbeidskontrakter. ESB-sjefen medgir at de nye jobbene som skapes i det vesentlige er midlertidige og deltidsstillinger.

Vi handler med EU

Et norsk EU-medlemskap vil utarme distriktene. Svenskene har fått føle denne utviklingen. I femårsperioden etter EU-medlemskapet i 1995, var Sverige det landet i EU hvor de regionale forskjellene økte mest, med lav vekst og stigende arbeidsledighet utenfor de største byene. Landbruket vil også tape. Et norsk EU-medlemskap vil ifølge Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) halvere bøndenes lønn. Det vil bli en generell nedgang i produksjonen og vesentlig færre bønder.

På tross av ja-sidens skremser om isolasjon før folkeavstemningen i 1994, har Norge i dag ingen problemer med å selge varer og tjenester til EU uten å være unionsmedlem. I 2016 solgte vi varer til EU for rundt 587 milliarder kroner.

Fisk er ett eksempel. EU er en av verdens største sjømatimportører. Norge er verdens nest største eksportør, bare slått av Kina. EUs egen produksjon av sjømat (fangst og oppdrett) går stadig nedover, og unionen er i økende grad avhengig av import. Når EU mister tilgangen til de store britiske fiskerisonene, vil importbehovet øke enda mer. Framtidas handel med EU dreier seg mindre om markedsadgang og mer om ressurstilgang. Da er det Norge som sitter med de gode kortene.

EU trenger energi utenfra

Også når det gjelder energi er Norge en av EUs viktigste og mest stabile handelspartnere. Omtrent 20 prosent av den gassen EU forbruker kommer fra Norge, og vi er unionens største leverandør av olje og gass etter Russland. EU importerer over halvparten av energien som unionen forbruker. Selv om EU ønsker å styrke sin energisikkerhet, blant annet med mer fornybar energi, har importavhengigheten fortsatt å øke. En betydelig del av EUs egen energiproduksjon er atomkraft.

EU er en viktig handelspartner, men Norge handler selvsagt også med mange andre regioner. Da er det en fordel å ikke være bundet av EUs felles handelspolitikk og tollunion. Norges fiskerihøgskole har slått fast at frihandelsavtalene gjennom EFTA gir bedre konkurransevilkår for norsk sjømat enn avtalene EU

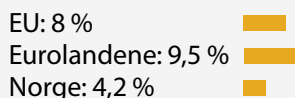
har utenfor Europa. Gjennom EFTA har Norge inngått en rekke handelsavtaler for mange slags varer. Handelen med land utenfor EU blir stadig viktigere for norsk næringsliv.

Arbeidsløshet i Norge og EU

– Et norsk nei til EU-medlemskap vil bety 100 000 færre arbeidsplasser, hevdet NHO (Næringslivets hovedorganisasjon) foran folkeavstemningen i 1994. Slik har det ikke gått. Norge har i dag en mye høyere sysselsetting enn det vi ser i EU.

I EU-landet Spania er arbeidsløsheten blant ungdom over 50 prosent. Det er den også i Hellas. Nesten hver fjerde EU-ungdom som ønsker jobb, får det ikke. Arbeidsløsheten i EU er mer enn dobbelt så høy som i Norge. I januar 2017 var den gjennomsnittlige ledigheten i eurolandene 9,5 prosent, mot 4,2 prosent i Norge.

Arbeidsløshet

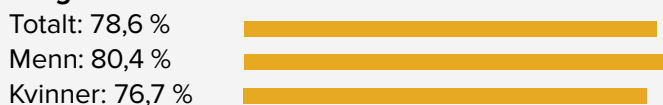
Tall for januar 2017 (kilde: Eurostat)

Sysseleatte (20-64 år)

EU:

Norge:

Tall for 2016 (kilde: Eurostat)

En trojansk traktat

Folkestyret og mattryggheten taper når det indre markedet krysser Atlanteren.

EU og USA har siden 2013 forhandlet om handels- og investeringsavtalen TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership. Forhandlingene ble tilsynelatende lagt på is med valget av Donald Trump som president, men mye tyder på at de vil bli gjenopptatt. TTIP skal bygge på at regelverket for det indre markedet harmoniseres mellom EU og USA, med like regler for varer og tjenester samt fri flyt av kapital. EU har allerede inngått en lignende og omstridt avtale med Canada, CETA-avtalen.

Tollbarrierene mellom EU og USA er allerede lave. Avtalens hovedmål er ikke å fjerne siste rest av toll, men å avvikle eller redusere de såkalte tekniske handelshindringene. Det er slikt som forskjeller i godkjenningsprosedyrer, regler, forbud, standarder, støtteordninger og merkeordninger.

Klorvasket kylling

Avtalen kan svekke standarder for miljø, helse, arbeidsliv, matsikkerhet og mattrygghet i EØS, regelverk som forbruker-organisasjoner, fagbevegelse og miljøorganisasjoner mener allerede er for svakt. Med andre ord: TTIP innfører amerikanske tilstander. Reglene vil komme til Norge gjennom EØS-avtalen, så fremt ikke regjeringen bruker vetoretten.

De negative konsekvensene er særlig tydelig for mattryggheten. USA har blant annet reist krav om å tillate matvarer med GMO, hormonbehandlet storfekjøtt, mer antibiotika og klorvasket kyllingkjøtt.

Utenfor EU står Norge friere, og blir ikke underlagt all handelsliberaliseringen EU og USA avtaler seg imellom. Det har blitt hevdet at oppdrettsnæringen får dårligere handelsvilkår dersom TTIP blir en realitet. Resonnementet er at EU og USA da heller vil handle med hverandre, hvis ikke

Norge kobler seg på med en egen avtale. En utredning fra AgriAnalyse tilbakeviser denne frykten. AgriAnalyse viser at potensielle tap for norsk fiskeeksport er minimale. Tvertimot vil en norsk TTIP-avtale gi store tap for land-basert matvareproduksjon og næringsmiddelindustri.

Selskaper foran samfunn

Det er særlig hemmeligholdet, uthulingen av folkestyret samt ordningen med at private selskaper skal kunne sak-søke land for tapt fremtidig fortjeneste som organisasjoner over hele Europa reagerer mot. Miljøorganisasjonen Friends of the Earth har gitt TTIP avtalens egentlige navn «The Trojan Horse Treaty»: En trojansk trakt «som setter overskuddet til storindustrien foran vårt samfunn, helse og miljø».

«Dersom USA vinner frem og deres regler blir gjeldende i EU, vil det være til fare for forbrukere, arbeidere og miljøet.»

Monique Goyens, leder for den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC (Nationen 15. august 2014)

Klimakrise og miljøkamp

Forurensningen stopper ikke ved landegrensene – heller ikke ved EUs grenser. Den største miljøutfordringen er de globale klimaendringene.

Internasjonalt forpliktende samarbeid er nødvendig for å løse miljøproblemene verden står overfor. Forurensningen stopper ikke ved landegrensene – heller ikke ved EUs grenser. Mange av de alvorligste miljøproblemene er globale, som klimaendringer, redusert ozonlag, sur nedbør og havforurensning. Press på naturmangfoldet, blant annet gjennom nedhugging av tropisk regnskog og menneskenes stadig større inngrep i den urørte naturen, er miljøproblemer som strekker seg langt utover Europas grenser. Det samme gjelder rovdriften på fiskeressursene.

Miljøet på tiltalebenken

Fri konkurranse med sentralisert produksjon og økt transport får dramatiske konsekvenser for miljøet. EU setter miljøet på tiltalebenken. I EU er hensynet til fri varehandel overordnet miljøhensyn. Hvis et lands klimatiltak begrenser handelen, kan det bli kjent ulovlig av EU-domstolen. Det gjelder for eksempel krav om lavere energiforbruk i elektronikk, reduserte utslipp fra biler og offentlig støtte til energisparing og renseteknologi. EUs såkalte miljøgaranti har vist seg å ha liten verdi i praksis. Medlemslandene kan bare i noen få tilfeller innføre egne miljøregler, og unntakene må godkjennes av EU-kommisjonen. Gjennom EØS-avtalen er også Norge en del av EUs indre marked, men vi kan – i motsetning til EU-landene – reservere oss mot nytt, miljøfiendtlig regelverk.

Folk i EU ønsker selvfølgelig et rent miljø. Derfor har EU en miljøpolitikk som prøver å reparere skadene av EUs politikk på andre områder, blant annet regelverk for naturvern og vannkvalitet. EU har en målsetning om bærekraftig utvikling og har vedtatt prinsipp som at forurensningen skal betale og føre var-prinsippet. Problemet er at EU i enda sterkere grad ønsker økonomisk vekst. Drivkraften i EU-samarbeidet går på tvers av en bærekraftig utvikling.

«Norges innsats i klimakampen kan spille en avgjørende rolle under innspurten av klimaforhandlingene. Selv om vi er et lite land blir vår innsats lagt merke til. Med vår posisjon utenfor EU kan vi spille en fri og uavhengig rolle i klimakampen.»

Lars Haltbrekken, daværende leder i Norges Naturvernforbund
(Adresseavisen 22. september 2009)

Klimakrisen

I desember 2015 ble det enighet om en global klimaavtale der alle land må sette seg klimamål, Parisavtalen. Et felles mål er at temperaturen på Jorden ikke skal stige mer enn 2 grader før århundret er over. Rike land skal bidra med penger for å hjelpe fattige land med å redusere utslippene og til å tilpasse seg klimaendringene. Parisavtalen trådte i kraft i november 2016. Det er blitt ny usikkerhet om oppfølgingen av Parisavtalen etter at president Donald Trump i juni 2017 trakk USA fra avtalen. Alle- rede i dag lider millioner av mennesker under konsekvensene av klimaendringene og mangelen på politisk handling.

Det er usikkerhet rundt hva slags rolle EU kommer til å spille i det videre internasjonale klimasamarbeidet. EU forhandler som samlet blokk og med én stemme. Den økonomiske krisen har gjort det vanskeligere for de landene som ønsker en styrket miljø- og klimapolitikk i EU.

Mislykket kvotehandel

Kvotehandelsystemet, der bedrifter kjøper og selger rettigheter til å slippe ut klimagassen CO₂, er EUs prestisjetiltak i klimapolitikken. Foreløpig har det ikke gitt nevneverdige utslippsreduksjoner. Med en kvotepris som i perioder har ligget under én krone per tonn CO₂, har systemet ikke fungert etter hensikten.

Norge har gjennom EØS-avtalen vært del av EUs kvotesystem siden 2008, og det omfatter omtrent halvparten av klimautslippene. Systemet har vært en fiasko, med for mange kvoter og for lave priser. Det bidrar verken til utvikling av renere teknologi

eller betydelige utslippskutt. Stortingsflertallet har vedtatt at Norge også skal tilpasse den øvrige klimapolitikken til EU. Nei til EU mener en slik ensidig tilpasning er en stor ansvarsfraskrivelse. Det er viktig at klimatiltak er godt forankret nasjonalt, og at de er tilpasset lokale forhold.

Norsk innsats

I det internasjonale miljøsam arbeidet er Norge en aktiv og selvstendig part. Norge har bidratt i klimaforhandlingene for å bevare regnskog, en finansieringsordning for tiltak i fattige land og ved å heve det nasjonale målet om utslippskutt (40 prosent). Norge har også vært en pådriver i flere internasjonale miljøforhandlinger:

- I 2011 fastsatte FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) globale og bindende energieffektiviseringskrav til internasjonal skipsfart. Dette ble forhandlet fram på bakgrunn av et norsk initiativ. Norge har også foreslått å etablere et globalt kvotesystem for internasjonal skipsfart.
- Norge kom i 2011 med et forslag om strengere begrensninger på bruken av kvikksølv i Europa. I januar 2013 ble verdens land enige om en bindende, global miljøavtale for å redusere bruk og utslipp av kvikksølv. Norge har allerede et nasjonalt forbud mot kvikksølv i produkter, og utslippene fra industrien er redusert med omlag 70 prosent siden 1995.
- Gjennom den norske naturmangfoldloven er Norge et av få land som har gjennomført konvensjonen om biologisk mangfold på området genrøveri i vårt nasjonale lovverk. Loven ble nominert til en internasjonal pris for beste lovgivning for naturmangfoldet.
- OECD-rapporten *Environmental Performance Reviews: Norway 2011* beskriver Norge som en internasjonal «spyspiss». Rapporten

slår fast at Norge har spilt en pionerrolle i utviklingen av miljøpolitikk og har påvirket EUs miljøpolitikk i positiv retning: «Selv uten å være medlemsland i EU har Norge påvirket EUs miljøpolitikk, og har på en del områder innført tiltak som er strengere enn de EU har fastsatt.»

EU satser på atomkraft

Atomkraft står for over 20 prosent av EUs elektrisitetsproduksjon. Frankrike, Tyskland, Storbritannia og Sverige er ifølge det internasjonale energibyrået (IEA) blant de ti landene i verden som produserer mest atomkraft. Et av avtalegrunnlagene for EU er Euratomtraktaten fra 1957, som har som mål å fremme bruken og utbredelsen av atomkraft i Europa. Ingen land har funnet noen helt sikker lagringsmåte for atomavfallet, som er skadelig i tusener av år.

«Subsidiepolitikken til EU har gjort sitt til å skape overkapasitet i fiskeflåten, noe som i sin tur har ført til overfiske (...) - Det er helt klart en sammenheng mellom EU-subsidiene til fiskesektoren og overfiske av verdifulle fiskeslag, heter det i rapporten, som har tatt for seg forholdene i ti EU-land, deriblant Storbritannia, Danmark, Frankrike og Spania.»

NTB/Nynorsk pressekontor
(Nyhetsmelding 31. mars 2010)

Mister matjord

Produksjon av mat skiller seg fra all annen vareproduksjon. Naturen setter rammene, og matproduksjonen er en viktig del av ressursforvaltningen. EUs landbrukspolitikk tar ikke hensyn til at naturgrunnlaget for landbruk varierer sterkt mellom EU-landene.

EUs felles landbrukspolitikk fremmer store enheter. 80 prosent – åtte av ti kroner – av EU-støtten går til en femtedel av bøndene. Dermed legger politikken opp til et intensivt og industrialisert landbruk som svekker naturgrunnlaget, øker forurensningen, gir dårligere dyrehelse og øker smittepresset. Utenlandske oppkjøp av matjord griper om seg, spesielt i Øst-Europa (land-grabbing). Medlemskap i EU vil føre til sterk nedtrapping av landbruket i Norge. Samtidig får vi mindre kontroll over matproduksjonen.

Svekket dyrehelse

Husdyrene i Norge har hatt en svært god helsetilstand. Et husdyrbruk med små, spredte enheter uten for intensiv produksjon gir mindre stress, sykdom og mistrivsel for dyra. Det gir samtidig et produksjonssystem hvor det er mulig å kontrollere smittsomme sykdommer.

«Natur og Ungdom... krever at Norge setter ned foten mot TTIP, en frihandelsavtale mellom EU og USA som vil føre til økte CO2-utslipp og hindre miljøreguleringer folkevalgte politikere ønsker å innføre.»

Natur og Ungdoms landsmøte

(Uttalelse vedtatt i januar 2015)

Gjennom EØS har Norge knyttet seg til EUs indre marked, og den veterinære grensekontrollen er som utgangspunkt avskaffet. Den europeiske virkeligheten er i ferd med å innhente oss her i Norge.

Men det er ikke for sent. Vi kan fortsatt gjeninnføre et strengere regelverk for import av levende dyr og kjøtt dersom det er politisk vilje til det. Hyppigere utbrudd av salmonella og E.coli også her til lands, og tilfeller av antibiotikaresistente bakterier hos gris, er en påminnelse om hvor alvorlig dette er.

EU får råderett over fiskeressursene

Medlemskap i EU fører til at Norge ikke selv kan avgjøre hvordan fiskeressursene skal forvaltes. Det vil være EU som avgjør kvotene og forhandler med tredjeland om kvotefordeling. EU åpner bare for nasjonal råderett over fiskeressursene i havområdene som går inn til 12 nautiske mil ut fra kysten. Havområdene mellom 12-milsonen og 200-milsonen er felles EU-hav. Her er det EU som fordeler fiskekvotene. Båter fra alle EU-land kan i prinsippet fiske. En langsiktig, bærekraftig forvaltning er avgjørende for at fiske fortsatt skal være en viktig næring – særlig for kystsamfunnene.

Verre vekst

Eurokrisen har gitt nedgangstider i EU. Unionens mål ligger likevel fast: Overnasjonaliteten skal brukes til å føre en vekstpolitikk som i de enkelte medlemslandene har vist seg å ødelegge miljøet. EU-medlemskap er derfor verre fordi:

- Det er verre å bli del av et system som er bygget for å lage mer

vekst og forbruk enn landene klarer alene.

- Det er verre at veksten skal komme fra en varehandel som er avhengig av forurensende veitrafikk og annen transport.
- Det er verre med vekst når medlemslandene ikke får stille strengere miljøkrav.

Ja til globalt samarbeid

Norge har alltid vært opptatt av å fremme og delta i internasjonale organisasjoner.

Omtrent 100 internasjonale miljøavtaler er forhandlet fram i regi av FN siden det første miljøtoppmøtet i Stockholm i 1972, med FNs miljøprogram (UNEP) som et viktig rammeverk. Her er noen av avtalene:

- Minamata-konvensjonen (FN, 2013) om kvikksølv.
- Kyoto-protokollen (FN, 1997) om klimagasser.
- Biomangfold-konvensjonen (FN, 1992).
- Montreal-protokollen (UNEP - FNs miljøprogram, 1988) om utslipp av gasser som bryter ned ozonlaget.
- Konvensjonen om langtransportert luftforurensning (ECE - FNs økonomiske kommisjon for Europa, 1979) om reduksjon av utslipp som fører til sur nedbør.
- Basel-konvensjonen (UNEP, 1980) om transport av farlig avfall.
- Bern-konvensjonen (Europarådet, 1978) om å ta vare på ville dyr og planter og leveområdene deres.

Forpliktende avtaler

De internasjonale miljøavtalene er ikke mindre forpliktende enn EUs regler. For å komme videre i miljøkampen trenger vi land som går foran og prøver ut nye løsninger. Ved å ta plass rundt møtebordet i EU, risikerer vi å miste en selvstendig stemme i alle andre internasjonale fora, fordi vi må rette oss etter EUs felles holdninger.

EU er ikke all verden

Mens Sverige, Danmark og Finland «sitter på gangen» når EU forhandler for medlemslandene, er Norge en aktiv og selvstendig part i det internasjonale samfunnet.

Det er omtrent 7,3 mrd. mennesker på jorden. EU har rundt 510 millioner innbyggere, og mister 12,5 prosent av folketallet når 65 millioner briter forlater unionen.

93 prosent av verdens befolkning er ikke med i EU. Norge er altså ikke alene utenfor unionen. Tvert imot: Alt det viktige internasjonale samarbeidet på miljø, solidaritet og fred skjer utenfor EU. Mens Sverige, Danmark og Finland «sitter på gangen» fordi EU forhandler på vegne av medlemslandene, er Norge aktivt med som selvstendig part.

Smører samarbeidet

Norge er, gjerne sammen med andre små land, nødvendig

«Vi er veldig takknemlige for Norges hjelp til å løse den siste konflikten i Sør-Amerika, og den siste væpnede konflikten i den vestlige verden, sier Colombias president Juan Manuel Santos. Norge har sammen med Cuba meklet i forhandlingene mellom FARC-geriljaen og regjeringen i Bogota.»

Colombias president Juan Manuel Santos, september 2016

smøring av det internasjonale samarbeidet, der stormakter som USA, EU, Russland og Kina ofte er på hver sin kant – og de fattige landene i G77 på en annen. EU-landene samordner utenrikspolitikken og snakker med én stemme i internasjonale fora. Utenfor EU kan Norge si hva vi mener i organisasjoner som FN og Verdens handelsorganisasjon (WTO).

EU ensretter utenrikspolitikken, og har felles posisjoner når resolusjoner skal vedtas i FNs generalforsamling. Norge har benyttet vår handlefrihet i FN blant annet i spørsmål om biomangfold og patentering, vern av regnskog og fredsarbeid. Vi har i mange år vært en brobygger mellom OECD-landene og u-landene. Norge har vært viktig og aktiv i det internasjonale samarbeidet ved å fremme kompromissforslag. Utenfor EU står Norge også her fritt.

Får munnkurv

Lisboatraktaten forsterker den felles utenrikspolitikken i unionen. Det slås fast at EU skal tale med én stemme, og alle land forplikter seg til ikke å komme med utspill som ikke er i EUs interesse. EU har også sin egen utenriksminister.

Som et lite og selvstendig land har Norge spesielt gode forutsetninger for å spille en aktiv meglerrolle i internasjonale konflikter, som vi for eksempel har hatt i Midt-Østen. Denne rollen kunne Norge neppe hatt som EU-medlem. I EU måtte vi underordnet oss EUs felles holdning.

En rekke EU-land er tidligere kolonimakter. Det gir en både symbolsk og historisk ballast, som kan være en hemsko hvis man ønsker å være internasjonal brobygger. Det gir også andre interesser i politikken. Frankrike favoriserer for eksempel bistand til tidligere koloniland. Utenfor EU har Norge en helt annen handlefrihet og troverdighet.

«Vi er tilstrekkelig fleksible til å ha partnerland som ikke er medlemmer av EU, for eksempel Norge, som er særlig aktiv – til tider mer enn enkelte medlemsstater!»

Eksklusivt intervju med Jorge Domecq, administrerende direktør i Det europeiske forsvarsbyrået EDA (European Defence Agency) 19/06/2017

Ikke et fredsprosjekt

EU har flere ganger vedtatt at unionen skal utvikle militære muskler. EU har en traktatfestet forsvars- og sikkerhetspolitikk som «vil føre til felles forsvar» når rådet bestemmer det med enstemmighet (artikkel 42.2). Opprustning er dessuten påbudt: «Medlemsstatene skal kontinuerlig sørge for å forbedre sin militære kapasitet.» (Art. 42.3).

Allerede i 1999 på toppmøtet i Helsinki besluttet EU å opprette en utrykningsstyrke på 60 000 mann. Med styrken ble det etablert egne institusjoner som er uavhengige av NATO. EU har opprettet mobile kampgrupper, som kan rykke ut på kort varsel. Kampgruppene er foreløpig ikke sendt ut på oppdrag. Norge har bidratt med personell og ressurser til en av kampgruppene. EUs egne retningslinjer for bruk av hæren sier at den skal kunne settes inn hvor som helst i verden, også uten at det foreligger mandat fra FN.

Etter at britene stemte nei til fortsatt medlemskap i juni 2016, har EU vedtatt en ny global strategi for «et sterkere Europa». Strategien understreker at det «i særdeleshet haster med å investere i sikkerhet og forsvar». Målet er å bygge en sikkerhets- og forsvarsunion fram mot 2025.

Opprettelsen av et Europeisk forsvarsfond (EDF) og åpningen av et felleseuropeisk trenings- og kommandosenter i juni 2017 blir av EU omtalt som et taktskifte – ikke minst for

den europeiske forsvarsindustrien. EUs stridsgrupper vil nå bli finansiert over EUs fellesbudsjett og det er gitt grønt lys til at medlemsstater som vil kan gå foran i å bygge en Europahær med felles kommandostruktur (PESCO).

EU forsøker å framstille sin militære oppbygging som et fredsprosjekt, men freden og stabiliteten i Europa vil ikke styrkes av at en maktblokk øker sine militære styrker og bruker mer penger på våpen. Land som har tradisjon for å være nøytrale, som Sverige, Østerrike og Irland, tvinges inn i en militær utviklingsspiral. De offensive militærplanene vil kreve omfattende investeringer fra medlemslandene. EUs krav til budsjettbalanse betyr kutt på andre områder, noe som lover dårlig for EU-landenes allerede hardt prøvede velferdsordninger.

Selvstendig stemme

Traktaten pålegger EU-landa å tale med én stemme i viktige internasjonale fora som FN og WTO. Utenfor EU har Norge frihet til selv å velge hvilke mål vi skal ha for politikken. Både som pådriver i internasjonalt samarbeid og nasjonalt: Vi kan bruke pengepolitikken til å skaffe arbeidsplasser og trygge velferden, også i dårlige tider. Vi kan velge å ta sosiale hensyn, ikke bare styre etter budsjettbalanse og bedriftenes konkurranseevne. Som selvstendig stat beholder vi råderetten over viktige naturressurser. Og vi kan velge å ikke være haleheng til EUs militærpolitikk og supermaktsplaner. Utenfor EU har vi handlefrihet.

Militære bånd som kan brytes

Norge har ikke noe formalisert utenrikspolitisk samarbeid med EU. Norske myndigheter har likevel valgt å knytte Norge tett opp til EUs forsvarsbyrå (EDA) og den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken (CSDP). Den norske regjeringen ønsker sommeren 2017 å slutte Norge til det nyoppretta europeiske forsvarsfondet (EDF), som eneste ikke-medlemsstat. Men i motsetning til medlemsstatene i EU, har vi fremdeles handlefrihet til å gå vår egen vei.

Norge som brobygger

Mens EU-landene diskuterte internt, kunne Norges miljøvernminister ta viktige initiativ.

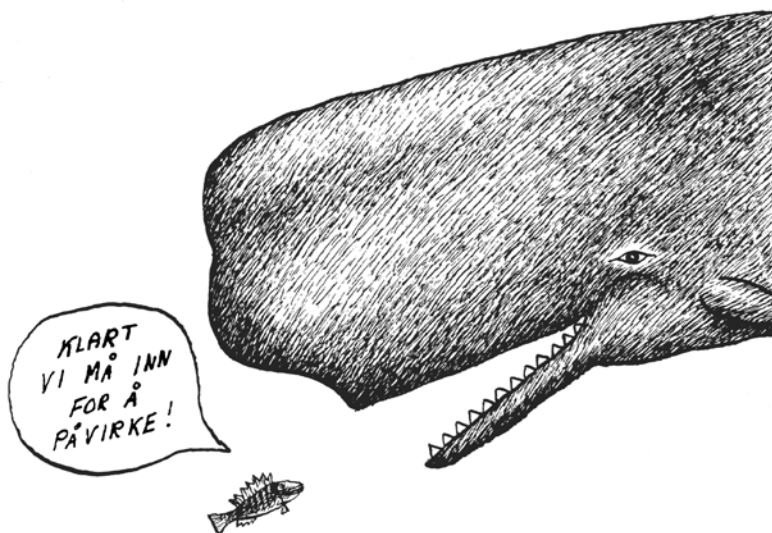
Et eksempel på hvordan Norge tok rollen som brobygger og initiativtaker er de internasjonale klimaforhandlingene i Durban i 2011. Toppmøtet var på overtid, et forslag lå på bordet, og man skulle komme til enighet om arbeidet for en ny klimaavtale. Det var konflikt mellom EU og India over spørsmålet om klimarettferdighet og industrialiserte lands ansvar. India ville ha klimarettferdighet inn i avtalen, mens EU sto på motsatt side og var samtidig en viktig drivkraft bak forslaget som lå på bordet.

Mens EU-landene diskuterte seg imellom kunne Norges daværende miljøvernminister ta viktige initiativ. Erik Solheim tok ordet og sa at det måtte være mulig å finne enighet. Han sa at klimarettferdighet er viktig, og at dette må ivaretas i en ny klimaavtale. At budskapet kom klart og tydelig fra et industriland gjorde at partene fortsatte forhandlingene. India fikk det ikke som de ønsket i det endelige vedtaket, så appellen førte ikke til endringer i vedtaket, men Norge bidro til å løse konflikten og få forhandlingene i mål.

Denne historien fra forhandlingene i 2011 er et eksempel på at Norge kan bidra som en selvstendig kraft i forhandlingene. Å ta et slikt grep var mulig for den norske delegasjonen, mens EUs medlemsland ikke kunne gjøre det samme. EU snakket med én stemme i forhandlingene. EUs forhandlingsleder, Connie Hedegaard, eller EUs ministre kunne ikke ta slike grep uten klarering fra de andre EU-landene. Norge som enkeltland var mer fleksibel og handlekraftig.

«Landet (Norge) har sørget for god tilrettelegging for flere land for så mange konflikter, og jeg hilser landet ditt, ambassadør, for å være fredelig.»

Fillippinenes president Rodrigo Duterte om Norges rolle i fredsforhandlingene i landet

Mitt Nei til EU

Tale Marte Dæhlen, Oslo

Det viktigste for meg er at vi må ta vare på sosialpolitikken vår og velferdsstaten. Det kommer ikke EU til å gjøre. Det jeg er mest redd for, er at de nordiske velferdsmodellene skal bli brutt ned. EU presser fram lavere standarder. Å gå inn i en union vil si at du får mindre makt over din egen hverdag. Særlig denne unionen, som i så stor grad er styrt ovenfra og ned.

EU-guiden

Nei til EUs skriftserie VETT nr. 3 2017

Utgitt av Nei til EU, august 2017

Redaksjon: Morten Harper og Jan Steinholt

Formgivning: Eivind Formoe

Alle tegninger: Robert Nyberg

Trykkansvarlig: Porteføljeforvaltning Norge AS

ISSN: 1504-5374

ISSN elektronisk utgave: 1891-4837

ISBN: 978-82-91-02656-5

Opplag: 10 000

Hold deg oppdatert om EU og Norges forhold til EU på www.neitileu.no

QUIZ

Fasiten

1. Nei, skulle Norge bli EU-medlem må norske kroner erstattes av EU-mynten euro.
2. Mindre enn 1 prosent av stemmene.
3. Nei. Det er det bare EU-kommisjonen som formelt kan gjøre.
4. Ungdom mot EU.
5. Brussel.
6. Island, Sveits, Liechtenstein og Norge.
7. EUs myndighet for grensekontroll. Frontex er blitt kritisert av humanitære organisasjoner for å hindre flyktninger fra å kreve vern eller asyl.
8. Ja.
9. Nei, de små landene har fått mindre å si, mens de store landene har fått mer å si i EU.
10. Ja. EØS er både internasjonalt og for EU en uvanlig avtale. De fleste land i verden handler med hverandre på grunnlag av handelsavtaler uten slike politiske bindinger som EØS-avtalen innebærer.
11. EØS-avtalen ble vedtatt av Stortinget med den begrunnelsen av vi skulle kunne si nei til direktiver fra EU som vi ikke er enige i. Vetoretten, eller reservasjonsretten som den også kalles, er derfor en legitim del av avtalen. Norge kan si nei til direktiver vi ikke ønsker.
12. 1972 og 1994.
13. Nei.
14. Nei.
15. Et sett av bilaterale handelsavtaler.

Resultater

0-5 poeng: Hmmm. Du har kanskje andre interesser enn politikk og samfunnsliv? Eller har du bare en dårlig dag? Vi foreslår at du leser EU-guiden fra perm til perm, for så å komme kraftig tilbake i neste runde.

6-10: Ganske bra. Du leser mer enn bare VG, for å si det sann. Du går neppe på enkle ja-påstander som at «vi må inn for å påvirke», for du har fått med deg at små land får stadig mindre å si i EU.

10-15: Medalje! Fanfarer! Fyrverkeri! Men husk: Det er aldri lurt å hvile på sine laurbær, så følg for sikkerhets skyld med på www.neitileu.no for oppdatert informasjon.

Vi er mange, men trenger deg!

- Nei til EUs arbeid er viktig for å hindre at EU-tilhengerne prøver seg med en omkamp om norsk medlemskap i EU.
- Nei til EU skal være en pådriver for at norske myndigheter fører en mer aktiv politikk overfor EU.
- Nei til EU jobber for at Norge skal erstatte EØS-avtalen med en fornyet handelsavtale, og legge ned veto mot EØS-direktiv som er skadelig for arbeidslivet, helse, miljø og velferd.

Nei til EU er en grasrotbevegelse som jobber for å holde Norge utenfor EU. Vi har 22 000 medlemmer og lokallag over hele landet. Dersom du i likhet med oss mener at Norge klarer seg godt utenfor EU, og at det er viktig for folkestyret, miljø og solidaritet at vi beholder handlefriheten utenfor unionen, oppfordrer vi deg til å gå ett steg videre. Som Nei til EU-medlem viser du at du vil være med på å styre framtida.

Medlemskapet koster 200 kroner det første året (deretter kr 395,-), og bare kr 50 for studenter. Medlemskap i Ungdom mot EU koster også kr 50.

www.neitileu.no

E-post: neitileu@neitileu.no

Telefon: 22 17 90 20

Bli medlem med SMS

Send følgende SMS-melding:
NEITILEU <DITT NAVN OG
POSTADRESSE>
til 2090 (200,-)

